

УДК 343.93

Юлія Олександрівна СВІТЛИЧНА,

доктор юридичних наук,
голова Харківської обласної державної адміністрації

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПРОГРАМУВАННЯ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Політика держави у сфері протидії злочинності, як і будь-яка інша політика, повинна розроблятися і реалізовуватись на основі об'єктивної інформації стосовно процесів та явищ, які перебувають у сфері її інтересів. Створення такої основи для ефективного здійснення відповідних дій фактично є одним з основних напрямів державного програмування протидії злочинності. Проте постійні зміни в законодавстві та реформування правоохоронних органів, що мають як позитивні, так і негативні наслідки, суттєво ускладнюють вказані процедури.

Як відомо, в Україні відсутня загальнодержавна програма протидії злочинності. Строк дії Концепції з реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 р. завершився. Метою цієї Концепції визначалося розроблення та здійснення комплексу заходів, спрямованих на виявлення й усунення причин і умов учинення злочинів, захист інтересів людини, суспільства і держави від протиправних посягань. Ця мета є актуальною і сьогодні, однак передбачений обсяг фінансування заходів, матеріально-технічних ресурсів, необхідних для реалізації Концепції, вичерпано. Отже, визначені заходи протидії злочинності не можуть бути реалізовані.

Відсутність у державі подібної програми оцінюють як те, що знімає з Уряду обов'язок звітувати про проведenu роботу з вказаного напрямку, а це позбавляє Верховну Раду України, Президента України, та й народ України як єдине джерело влади можливості реально оцінити роботу вищого органу виконавчої влади з питань організації, координації та контролю щодо протидії злочинності. З певною мірою умовності можна говорити про неефективну організацію державної політики у сфері протидії злочинності, а отже, і про невиконання державними органами покладених на них Конституцією України обов'язків щодо захисту найвищої соціальної цінності – людини, її життя і здоров'я, честі та гідності, недоторканності й безпеки.

Державна цільова програма протидії злочинності є складовою частиною системи державного планування і соціального розвитку, і на цій підставі вона має бути віднесена до загальнодержавних програм соціального розвитку України (ч. 3 ст. 1 Закону України «Про державні цільові програми»). Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» серед основних завдань Кабінету визначено розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля, а також розроблення, затвердження і виконання інших державних цільових програм. Отже, Кабінет Міністрів України може бути і розробником, і виконавцем як загальнодержавних програм, так і інших державних цільових програм. Разом з тим у п. 7 ч. 1 ст. 2 згаданого Закону на Кабінет Міністрів України покладається здійснення заходів щодо боротьби зі злочинністю. Відповідно це завдання має реалізовуватися в розробленні та виконанні державних цільових програм протидії зі злочинністю. Тому відсутність чинної загальнодержавної комплексної програми у цій сфері створює вакуум між державною владою та виконанням функції держави на місцях, позбавляючи фінансування пріоритетні напрямки боротьби зі злочинністю (за винятком видів злочинів, щодо яких існують окремо затверджені програми, стратегії, концепції), позбавляє наукові установи основного вектора в діяльності щодо визначеності науково-практичних досліджень у вказаній сфері.

Разом з тим лише останнім часом затверджені такі стратегії, програми, концепції з протидії окремим видам злочинів: Національна стратегія у сфері прав людини на період до 2020 року, Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, Державна соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2020 р., Антикорупційна стратегія, Стратегія кібербезпеки України тощо. Відповідні напрями є актуальними, враховують наявність системних проблем у зазначених

сферах та необхідність створення дієвого механізму протидії відповідним злочинам, а також виконання Україною міжнародних зобов'язань.

Варто також згадати, що програми протидії злочинності розробляються і на регіональному та місцевому рівнях відповідно до п. 22 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», де передбачена виключна компетенція сільських, селищних, міських рад щодо затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування. Так, наприклад, у Харківській області були розроблені, відповідним чином ухвалені й активно запроваджуються Регіональна програма забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності на території Харківської області на 2018–2019 роки, Регіональна програма протидії терористичній діяльності на території Харківської області, Антикорупційна програма Харківської обласної ради на 2017–2020 роки та ін. Однак ці програмні документи мають бути підготовлені в руслі вимог державної комплексної програми, яка обов'язково має бути затверджена Кабінетом Міністрів України.

Аби вказана програма протидії злочинності стала ефективним засобом реагування на її виклики, до її розробки слід залучати провідних кримінологів, а до здійснення кримінологічних досліджень – провідні виші та науково-дослідні установи. У теоретичній моделі програмування протидії злочинності слід сформулювати наукове уявлення про оптимальний варіант механізму її реалізації, гарантії його ефективної роботи та фактично обґрунтувати концепцію програми. Потенціал наукових установ та дослідницьких закладів має бути неодмінно використаний і під час розробки регіональних програм протидії злочинності.

Окрім аналізу статистичних матеріалів, вироблення статистичних прогнозів і використання наукових досліджень щодо стану й динаміки злочинності в конкретному регіоні, вбачається, що місцеві державні адміністрації мають враховувати і громадську думку щодо криміногенної обстановки в регіоні та недоліків у діяльності правоохоронних органів, адже нерідко саме вона являє собою більш точну кримінологічну картину, яку не спроможні охарактеризувати офіційні статичні звіти.

Згідно з Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки обов'язковим є забезпечення ефективних процедур участі громадськості під час формування і реалізації державної та регіональної політики й вирішення питань місцевого значення. Відповідно дослідження громадської думки з питань правоохорони та співпраця з неурядовими громадськими організаціями на засадах партнерства є необхідними підставами для розробки програм протидії злочинності органами місцевого самоврядування і важливим джерелом інформації щодо справжнього стану криміногенної обстановки в конкретному регіоні.

Одержано 16.04.2019